

Vladimir Peter Goss

REGISTAR POLOŽAJA I SPOMENIKA
RANIJE SREDNJOVJEKOVNE
UMJETNOSTI
U MEĐURIJEČJU SAVE I DRAVE

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

ZAGREB, 2012.

Studije i monografije Instituta za povijest umjetnosti
knjiga 42

IZDAVAČ

Institut za povijest umjetnosti
Ulica grada Vukovara 68/III, 10 000 Zagreb
www.ipu.hr

ZA IZDAVAČA

Milan Pelc

RECENZENTI

Željko Tomičić
Diana Vukičević Samaržija

UREDNICI

Ana Plosnić Škarić

LEKTURA

Ana Turkalj-Belušić

OBLIKOVANJE

Franjo Kiš, ArTresor naklada

ISBN 978-953-6106-96-7

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 819912

© 2012. Vladimir Peter Goss

© 2012. Institut za povijest umjetnosti

Izdanje ove knjige financijski je potpomognuto
sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske

Naslovnica: Gornja Glogovnica, kućni broj 61, kanonik Sv. groba jeruzalemskog
(Godfrey de Bouillon?), reljef, oko 1200. godine

Vladimir Goss – prema hrvatskoj kulturnoj ekologiji

Svaka vitalna znanost, tako i povijest umjetnosti, neprestano se obnavlja i širi granice svoga djelovanja. Za povijest umjetnosti koja se posvećuje novijem umjetničkom stvaralaštvu, podrazumijeva se širenje granica u primjeni metodologije i prilagodbi načela istraživanja odnosno interpretacije, dok se od istraživača okrenutih dalekoj prošlosti to rjeđe očekuje, a rijetko se i događa. Upravo je zato vrijedan pionirski pokušaj Vladimira Gossa da hrvatskoj povjesnumjetničkoj disciplini otvori nove vidike prema povijesnoj građi koja je bila zastrta nevidljivom, a ipak gotovo posve neprozirnom koprenom, građi o kojoj se malo znalo, ponešto nagađalo, a najviše ju se ignoriralo. Gossov *Registar položaja i spomenika ranije srednjovjekovne umjetnosti u međuriječju Save i Drave*, nastao uz vrijedno sudjelovanje njegovih suradnika, predočava novu sliku kulturnog krajolika srednjovjekovne sjeverne Hrvatske. Taj dio srednjovjekovne Hrvatske koji se u svojoj kulturnoj dimenziji dobrim dijelom doživljavao kao enigma, ovdje će barem u određenoj mjeri otkriti svoje tajne zahvaljujući zapažanju istraživača koji umije proniknuti u njegove šifre i zahvaljujući metodi istraživanja koja nije usko specijalistička.

Taj dio Hrvatske sastavni je dio kulturnoga krajolika srednjoeuropskoga srednjovjekovlja. On je prihvaćao, razvijao i davao kulturne impulse koji se stoljećima održavaju, sporo mijenjaju i dugo traju. Kultura je ovdje shvaćena u najširem životnom smislu, u smislu povijesne antropologije i njezinih pokušaja tumačenja prošlosti. Desetljeća bavljenja srednjovjekovnom umjetnošću Europe i Bliskog Istoka, ponajprije predromaničkog i romaničkog razdoblja te posebice bavljenje takozvanom »nižom« umjetnošću, dovela su Vladimira Gossa do shvaćanja koja imaju široke raspone i koja revidiraju odnosno relativiziraju krute interpretacijske sheme starije povijesti umjetnosti. Njegov rad uvodi čitaoca u povijesnu kulturnu ekologiju sjevernohrvatskog pejzaža koji mapiranjem spomenika i njihovih položaja dobiva jasnije obrise i postaje gotovo fizički dostupan.

Prof. Goss ulazi u osmo desetljeće svoga plodnog i uzbudljivog života u kojem je povijest umjetnosti bila zvijezda vodilja čiji sjaj nikad nije bio lažan, koja

traži iskrenog i predanog sljedbenika. Izdavanjem ove knjige Institut za povijest umjetnosti želi mu zahvaliti za doprinos struci koju je svojim radom suodredio i obogatio; za doprinos povijesti umjetnosti za koju će i ova studija, naoko skromnog naslova ali i te kako zahtjevnog sadržaja, značiti novi proboj i važan iskorak prema boljem razumijevanju hrvatske kulturne prošlosti.

U Zagrebu srpnja 2012.

MILAN PELC

Sadržaj

UVOD	9
REGISTAR	51
Osvrt na izbor literature	52
SPOMENICI	53
INSTEAD OF A SUMMARY	157
Literatura	179
Popis slikovnih priloga	191

Studije i monografije Instituta za povijest umjetnosti
knjiga 42

PRIJELOM I GRAFIČKA PRIPREMA
ArTresor naklada, Zagreb

TISAK
Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

NAKLADA
300 primjeraka

Zagreb, listopad 2012.

Poledina:
Martin, Sv. Martin, romanička crkva unutar utvrde, oko 1200. godine